

Отримано: 26 лютого 2024 р.

Прорецензовано: 15 березня 2024 р.

Прийнято до друку: 19 березня 2024 р.

e-mail: veniamin.druz@oa.edu.ua

e-mail: yulia.shulyk@oa.edu.ua

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0003-3055-615X>

DOI: 10.25264/2311-5149-2024-32(60)-81-87

Друзь В. Л., Шулик Ю. В. Потреби секторів економіки України в іноземних інвестиціях у зв'язку зі збитками від війни. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, березень 2024. № 32(60). С. 81–87.

УДК: 330.3

JEL- класифікатор: G31, F34

Друзь Веніамін Леонідович,
магістрант Національного університету «Острозька академія»
Шулик Юлія Віталіївна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту
Національного університету «Острозька академія»

ПОТРЕБИ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЯХ У ЗВ'ЯЗКУ ЗІ ЗБИТКАМИ ВІД ВІЙНИ

У статті розглянуто вплив війни в Україні з росією через завдані збитки та потребу у відновленні економіки. Виокремлено сектори економіки, які найбільше постраждали від війни, потребують найбільшої допомоги, але одночасно є інвестиційно-привабливими галузями: житлове будівництво, промисловість, логістика та освіта. Проаналізовано потенційні можливості для інвестування та розвитку різних секторів економіки, потребу в іноземній допомозі та стратегічні напрями державного управління для забезпечення іноземного інвестування.

Ключові слова: іноземні інвестиції, збитки від війни, інвестиційна привабливість.

Veniamin Druz,
graduate student, The National University of Ostroh Academy
Yuliia Shulyk,
Candidate of Economic Sciences, Associated Professor of Finance, Accounting and Auditing Department,
The National University of Ostroh Academy

THE NEEDS OF UKRAINE'S ECONOMIC SECTORS FOR FOREIGN INVESTMENTS IN LIGHT OF THE DAMAGES CAUSED BY THE WAR

The article explores the economic repercussions of the conflict between Ukraine and Russia, focusing on the damage inflicted and the subsequent need for recovery. It identifies the most impacted sectors – residential construction, industry, logistics, and education – as a not only requiring significant aid but also presenting attractive investment opportunities. The analysis extends to potential investment avenues across these sectors, emphasizing the importance of foreign aid and strategic government intervention to secure foreign investment. Infrastructure, particularly housing, is pinpointed as a critical area for investment to support the return of refugees and internally displaced persons in the post-war period. Despite considerable losses, the industrial and trade sectors, including the military-industrial complex, logistics, and education, are highlighted for their investment potential. The energy sector, deemed strategically crucial, faces challenges from mine-infested territories and the European Union's ambitious renewable energy targets. Yet, it retains its competitiveness and ability to attract investments amidst the conflict. The article calls attention to significant obstacles, such as the dependency on fossil fuels and the need to align with the EU's renewable energy ambitions.

Keywords: foreign investments, damages of war, investment attractiveness.

Постановка проблеми. Україна вже два роки знаходиться в стані повномасштабної війни з росією. Без іноземної допомоги та відновлення економіки країни з кризи не вийти. Уряд України, Світовий банк, Європейська комісія та ООН щороку публікують звіти RDNA («Rapid Damage and Needs Assessment» – «Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення») про завдані збитки та потребу економіки в інвестиціях. Станом на 15 лютого 2024 р. наша країна має потребу для відбудови розміром 486 млрд дол. США у наступні 10 років [1]. Більшою чи меншою мірою, від війни страждають усі галузі економіки. Тож варто проаналізувати стан секторів, які зазнали найбільшої шкоди та визначити, завдяки чому вони можуть бути привабливими для інвесторів для відновлення та розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання потреб економіки країни в інвестиціях в умовах війни займається ряд вітчизняних науковців. До прикладу, В. Буняк, В. Гринькевич, О. Гринькевич, С. Квак вивчали стан та перспективи інвестиційного клімату в регіональному розрізі

країни. Висновки їх робіт полягають у тому, що за останні два роки найбільше постраждали ті області, які до повномасштабної війни були найбільш привабливими для інвесторів. Однак, за цей час бізнес в Україні встиг адаптуватися і частина підприємств вже відновили свою діяльність в нових безпечніших районах. Держава у свою чергу намагається заохочувати іноземних партнерів до фінансової допомоги, зокрема шляхом створення фонду Ukraine Facility, активній діяльності United24 та ін. [2].

В. І. Дмитрів у свою чергу досліджував питання впливу війни на економіку України [4]. Результати його роботи показують, що економіка країни потрапила у глибоку кризу, однак ситуація не безнадійна. Достатньо вдало на кризу відреагував банківський і фінансовий сектор. НБУ разом з Міністерством фінансів на початку війни прийняли ряд швидких і водночас дієвих рішень, зокрема про зворотній викуп ОВДП, жорсткі валютні обмеження, значні валютні інтервенції. Якщо говорити про міжнародну допомогу, то, на думку вченого, найбільшу вагу зараз мають гроші населення.

Визначенням збитків та потреб в інвестиціях займаються також такі міжнародні організації, як МВФ, Світовий банк, ООН, Європейська комісія, а також Міністерство економіки України. Разом вони розробляють ефективні шляхи залучення коштів для відбудови України. До прикладу, лише Світовий банк створив 7 різних фондів, через які іноземні приватні інвестори та уряди країн можуть допомагати Україні.

Мета дослідження: здійснити аналіз завданих збитків економіці України в розрізі секторів для визначення найбільш привабливих галузей для інвестицій.

Виклад основного матеріалу. Директорка МВФ К. Георгієва наприкінці минулого року заявила, що Україна потребує 42,9 млрд дол. США лише у 2024 р. [4]. Вона відзначила роботу Центрального банку країни, зокрема сміливе рішення про перехід від фіксованого курсу до режиму керування гнучкості. Для того, щоб аналізувати потреби секторів економіки країни в інвестиціях, варто розпочати із огляду наслідків війни для загальної економіки країни. На рис. 1 продемонстровано завдану шкоду за весь час війни, розрахункові витрати на відбудову та відновлення у порівнянні з реальним ВВП України.

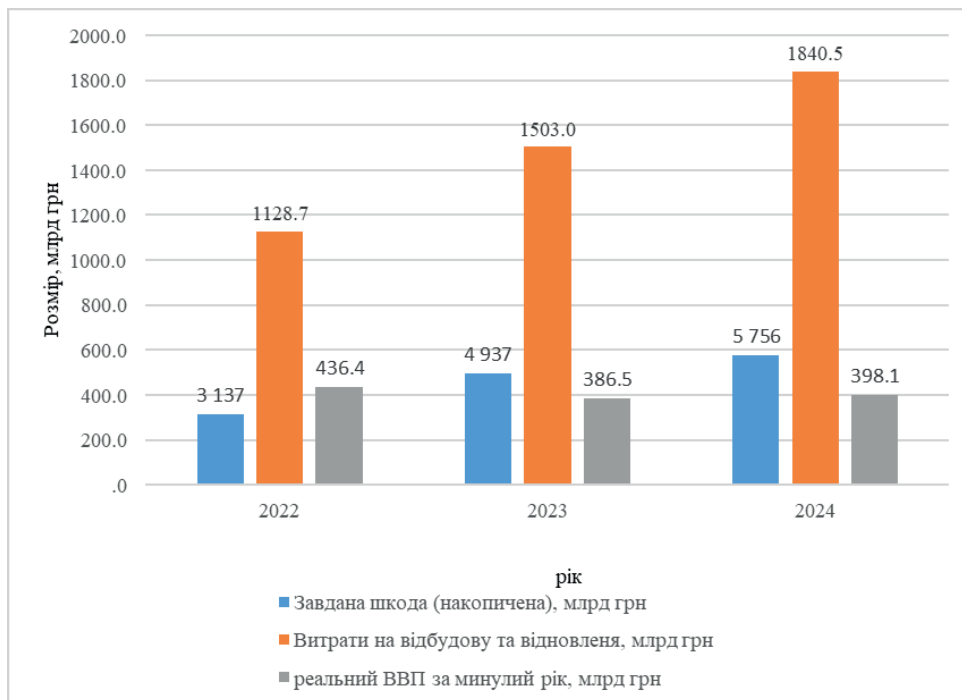

Рис. 1. Потреби економіки України в інвестиціях 2022–2024 рр., реальний ВВП, млрд грн

Джерело: складено авторами на основі [1; 5; 6].

Насамперед варто проаналізувати динаміку потреб всієї економіки країни в інвестиціях. За даними щорічного світу RDNA [5], у вересні 2022 р. Україна зазнала шкоди розміром у 3 трлн грн. У 2023 р. цей показник виріс до 5 трлн грн, а у 2024 р. – до 5,7 трлн грн. Тобто, у зв'язку з війною, щороку наша держава зазнає шкоди розміром 800 млрд грн. Варто зазначити, що з 2023 р. отримана шкода перевищує реальний ВВП України за попередній рік. У 2023 р. – на 29 %. У 2024 р. – прогнозовано на 46 %. Тому потреба допомоги для України від іноземних партнерів лише зростає.

Другий показник, який відображають у звітах RDNA – це витрати на відбудову та відновлення. У середньому, щоб відшкодувати 1 грн отриманих збитків, необхідно витратити 3 грн інвестицій.

Якщо аналізувати вже отриману допомогу від країн-союзниць, то за півтора року війни Україна отримала 165,4 млрд євро [6]. Серед найбільших союзників варто виділити США, Великобританію, Канаду, Німеччину, Австралію, Японію, та Європейські колективні інститути.

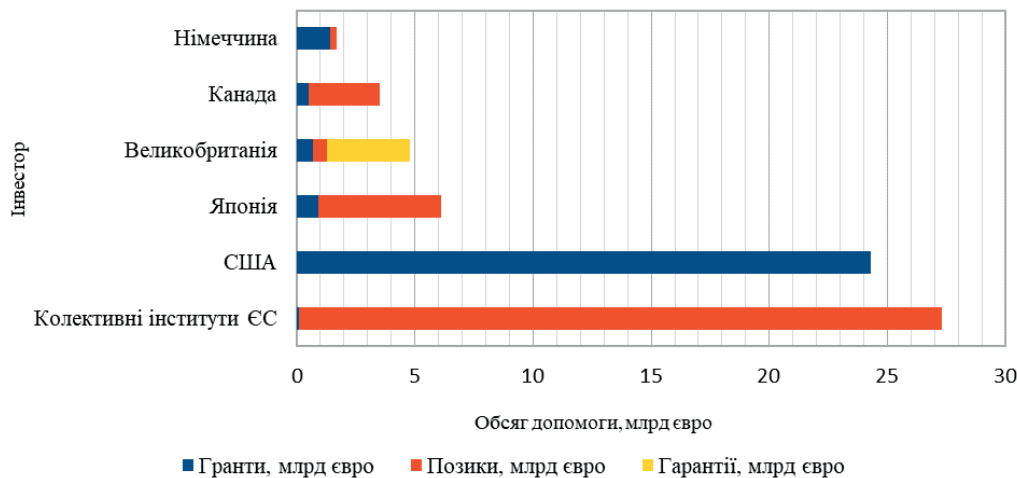

Рис. 2. Фінансова допомога для України від найбільших союзників у формі грантів, позик і гарантій до 1 червня 2023 р., млрд євро

Джерело: складено авторами на основі [7].

З рис. 2 видно, що безоплатна допомога Україні становила лише 42 % від загальних отриманих коштів. 90 % грантової допомоги держава отримала від США. Це означає, що Україні доведеться повертати половину вже одержаної підтримки на відновлення й відбудову, що ще більше затягне цей процес.

Умови війни та російське вторгнення в Україну ставлять перед її економікою великі виклики. Потрібна перебудова національної економіки для ефективної оборони та забезпечення функціонування країни. Активізація інвестиційних потоків, зокрема залучення іноземних інвестицій, є критично важливою для відновлення та розвитку економіки в часи війни та після неї.

Разом з тим, залучення іноземних інвестицій, особливо в період воєнного стану в країні, є складним процесом. Іноземні інвестори обережно підходять до цього процесу, дотримуючись визначених правил та критеріїв при виборі об'єкта, регіону, держави інвестування.

Отже, проаналізуємо, які сфери економіки країни потребують найбільших інвестицій та є найбільш привабливими для іноземних партнерів (рис. 3).

Згідно з рис. 3, найбільшої шкоди зазнали такі галузі, як житловий сектор, транспортна інфраструктура, промисловість, енергетика та сільське господарство. Ці 5 сфер економіки отримали 75 % загальної прямої шкоди від агресії росії. Ті ж самі галузі потребують найбільшої допомоги.

Рис. 3. Звіт про потреби відновлення України станом на 1 січня 2024 р., млрд дол. США

Джерело: [1].

За підрахунками Київської школи економіки [8], за два роки повномасштабної війни в Україні зруйновано 222 тис. приватних будинків, 27 тис. багатоквартирних споруд і 526 гуртожитків. Тобто, близько 20 млн осіб позбавлені житла внаслідок його прямого руйнування. Відповідно, сфера інфраструктури, зокрема житлової, насамперед потребуватиме інвестицій. Адже без необхідних умов неможливо буде проводити політику повернення українських біженців з-за кордону та внутрішньо-переміщених осіб.

Згідно зі звітами Верховної Ради, Кабінету Міністрів та Міністерства цифрової трансформації, найбільш постраждалими регіонами є Донецька, Луганська, Харківська, Київська, Чернігівська та Миколаївська області (табл. 1). Сумарно у цих 6 регіонах було зруйновано понад 1,5 тис. шкіл, 14 тис. км доріг, 600 лікарень і 55 млн м кв. житлової площі.

Тому, говорячи про потребу в інвестиціях в інфраструктуру, насамперед мається на увазі саме цивільна нерухомість. Особливо у цих шести областях. Звісно, головною умовою залучення допомоги є гарантія безпеки і цілісності як територій, так і будівель. Однак, після завершення повномасштабної фази війни сфера нерухомості буде найактивніше розвиватися, бо населення буде повертатися додому і будуть дуже вмотивовані відновлювати свої міста, села, дороги, лікарні, школи та інші соціальну й транспортну інфраструктуру.

Таблиця 1

Найбільш постраждалі регіони країни за період війни

Область	Кількість зруйнованих шкіл	Протяжність зруйнованих доріг, км	Кількість зруйнованих лікарень	Постраждала житлова площа, млн м кв.
Донецька	449	2695,2	176	17,324
Луганська	160	2959,4	20	12,021
Харківська	476	3890,8	145	9,578
Київська	167	1402,3	122	7,45
Чернігівська	125	1512	63	4,76
Миколаївська	158	1809,4	82	4,048

Джерело: складено авторами на основі [8].

Наступна сфера, яка має велику потребу та великий потенціал до інвестицій, – це галузь промисловості й торгівлі. За два роки війни вона зазнала шкоди у 16 млрд дол. США, а потреби у відновленні становлять 68 млрд дол. США. Донецька, Луганська, Запорізька, Харківська, Миколаївська, Дніпропетровська області – це ті регіони, які генерували найбільший ВВП України. І вони стали пріоритетною ціллю для ворожих обстрілів. Як наслідок, Україна лише в 2022 р. втратила 20 % свого ВВП. Міністерство фінансів оцінює падіння ВВП України у 2022 р. з 200 млрд дол. США до 161 млрд дол. США. Щоб збільшити ВВП за десять років до 1 трлн дол. США необхідний щорічний ріст ВВП на 20 %. [9]. Тобто отриманий збиток масштабний.

Звісно, частина бізнесу була релокована в західні області країни чи взагалі закордон, однак це зовсім незначна частина. Більшість промислових об'єктів та бізнесів не піддають евакуації. Тому такі області, як Рівненська, Львівська, Тернопільська, Київська та ін., отримали незначне збільшення ділової активності на другий рік війни. Та на противагу, східні та південні регіони майже позбавлені такої можливості.

Серед сфер бізнесу та торгівлі, які матимуть найбільші перспективи для розвитку й будуть привабливим для інвесторів, – це військово-промисловий комплекс, логістика та освіта.

Українці ще довго матимуть потребу в нарощенні свого військово-промислового комплексу. Значну роль у цьому процесі мають відігравати не лише державні, але й приватні підприємства. Зокрема ті, які займаються виробництвом дронів, засобів особистого захисту, пошиттям уніформи, засобів РЕБ та машин для розмінування.

Друга сфера бізнесу, яка може бути привабливою для інвесторів, – це логістика. Без якісних транспортних сполучень не буде розвиватися імпортно та експортно орієнтовані підприємства. Потреба у логістиці буде рости разом з розвитком інших галузей економіки. Вже навіть під час війни ця сфера користується значним попитом серед українців, які працюють як на вітчизняного, так і на закордонного користувача. Тобто вже напрацьовується значний досвід і база для майбутніх інвестицій у цю галузь.

Третя сфера, яка вже активно розвивається, однак ще не досягла свого максимуму в Україні, – освіта. Пандемія прискорила розвиток онлайн-навчання. Тому багато шкіл, університетів та інших закладів освіти вже були частково готові до викликів, пов'язаних з війною. Особливої популярності за останні два роки набули онлайн-курси для дорослих і студентів. Сприяли цьому такі ТНК, як Google, IBM, платформи

для навчання EdERA, CourseEra та ін. Тобто в українців за час війни можливість навчатися навіть виросла. Оскільки багато громадян втратили роботу, сфера освіти зараз є дуже привабливою для інвестицій.

Остання сфера, яку ми проаналізуємо, – це енергетика. Згідно статті UC.Market, українську енергетичну систему обслуговує близько 450 тис. спеціалістів, або 3 % населення. Водночас, енергетика є одним із найбільших платників податків і формує майже 25 % бюджету країни та 8 % ВВП. Україна розташовується на 28 місці в світі за рівнем споживання електроенергії і при цьому наші електростанції виробляють достатньо енергії, щоб її експортувати [10]. Тобто енергетична галузь має стратегічне значення для економіки України. Згідно цієї ж статті, за період війни 60 % галузі було пошкоджено чи зруйновано. Попри тяжкі умови роботи, постійні обстріли, енергетична галузь змогла експортувати електроенергію на суму 5 млрд грн у 2022 р. У 2023 р. було відремонтовано 62 % пошкоджених ТЕС, 70 % – ТЕЦ, 68 % – гідроелектростанцій.

Позитивну динаміку у галузі енергетики відзначила так само Європейська комісія щодо виконання Україною умов на шляху до членства в ЄС [11].

Насамперед Україна ефективно реформує енергетичне законодавство, яке все більше відповідає європейським стандартам. Відбувається лібералізація вітчизняного ринку енергоносіїв.

По-друге, Україна виконала всі технічні вимоги щодо системи передачі електроенергії ENTSO-E. Це друга вимога до української енергетичної системи задля інтеграції в ЄС. У цьому плані ми значно випередили інших претендентів на вступ в ЄС.

По-третє, українські енергостанції майже повністю перейшли на американське паливо. Цей процес зайняв близько десяти років. Однак зараз більш ніж половина атомних реакторів використовують паливо Westinghouse, а не «росатом».

Можна сказати, що українська енергетична промисловість, попри війну, здатна підтримувати конкурентоспроможність і навіть розвиватися. Тому ця галузь навіть під час війни є досить привабливою для інвестицій.

З перешкод варто відзначити питання замінованих територій, де неможливе енергозабезпечення. Окрім цього, ЄС ставить поки що недосяжну ціль у плані частки «зеленої» енергетики в галузі. Поки що відсоток відновлюваних джерел енергії в українській системі не значний. І він так само постраждав внаслідок війни.

Звичайно, що, крім інвестиційно-привабливих і потребуючих галузей, при виборі об'єкта інвестування потенційний інвестор також розглядає інші фактори інвестиційної привабливості країни, як-от: відсутність корупції, готовність місцевих чиновників докладати зусиль для реалізації нових проєктів, сприятлива законодавча база, підтримка державою процесів інвестування, політична та соціально-економічна ситуація в країні, правова, судова безпека й ін.

Влада України активно працює над позитивним іміджем країни, що сприяє залученню іноземних інвестицій. Цьому активно посприяли укладення угоди про Асоціацію з Європейським Союзом та статус кандидата в ЄС, курс до НАТО, проведені конференції, виступи, обговорення (наприклад, Кримська платформа, зустрічі в форматі коаліції «Рамштайн»), введення санкцій проти росії, скасування мит та квот на український експорт й ін. Розроблене та функціонує законодавство для сприяння залучення великих інвестицій, працює офіс інвестицій, агентство державно-приватного партнерства, міністерства активно залучені до програм з співробітництва з інвесторами. Зокрема, офіс інвестицій здійснює оцінку галузей економіки України щодо інвестиційної привабливості. Запроваджено електронну платформу «Advantage Ukraine», на якій інвесторам пропонуються можливості інвестування у понад 500 інвестиційних проєктів в 10 ключових галузях економіки.

Важливою угодою для України є домовленість з Багатостороннім агентством з гарантування інвестицій (MIGA) про запуск механізму страхування інвестицій під час бойових дій. Активно запроваджуються напрями розвитку індустріальних парків, бізнес-інкубаторів, договорів державно-приватного партнерства. Звичайно на порядку денному залишаються питання енергетичної та кібербезпеки, відновлення інфраструктури, безпеки життя та інфраструктури власників бізнесів.

Висновки. Україна щодня зазнає значних збитків від війни з росією. Кожна гривня завданої шкоди буде коштувати 3–4 грн відновлення. Вже станом на початок 2024 р. ситуація склалася таким чином, що отримані прямі збитки перевищують реальний ВВП країни за один рік.

Найбільших втрат зазнали такі галузі економіки України: житловий сектор, транспортна інфраструктура, промисловість, енергетика та сільське господарство. Та всі вони виявилися досить стійкими та привабливими для інвестування. Державна влада, бізнес у свою чергу роблять все можливе, аби продовжувати функціонування, розвиватись, навіть в умовах війни. Без іноземної фінансової допомоги та інвестицій неможливо подолати наслідки війни та розвивати конкурентоспроможні галузі. Тому вкладення

інвестицій у енергетичну сферу, промисловість, освіту, будівництво є як потрібними для держави для відновлення у зв'язку з воєнними діями, так і інвестиційно-привабливими для іноземних інвесторів.

Література:

1. Потреби України у відновленні оцінюють у 486 мільярдів доларів: оновлений звіт RDNA3. Міністерство відновлення. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35306.html> (дата звернення: 15.02.2024).

Potreby Ukrainy u vidnovlenni otsynuyut' u 486 mil'yardiv dolariv: onovlenyy zvit RDNA3. Ministerstvo vidnovlennya. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35306.html> (15 lyutoho 2024 r.). [Ukraine's recovery needs estimated at \$486 billion: updated RDNA3 report. Ministry of Recovery. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35306.html> (February 15, 2024)]. [In Ukrainian].

2. Гринькевич О., Буняк В., Квак С., Гринькевич В. Інвестиції в системі чинників соціально-економічної безпеки та відновлення економіки регіонів України. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2023. Вип. 64. С. 33–44. URL: https://www.researchgate.net/profile/Olha-Hrynkevych-2/publication/377377446_INVESTMENTS_IN_THE_SYSTEM_OF_SOCIAL_AND_ECONOMIC_SECURITY_FACTORS_AND_RECOVERY_OF_THE_UKRAINE_REGION_ECONOMIES/links/65c15cbe1bed776ae3326528/INVESTMENTS-IN-THE-SYSTEM-OF-SOCIAL-AND-ECONOMIC-SECURITY-FACTORS-AND-RECOVERY-OF-THE-UKRAINE-REGION-ECONOMIES.pdf (дата звернення: 17.02.2024).

Hryn'kevych O., Bunyak V., Kvak S., Hryn'kevych V. Investytsiyi v systemi chynnykiv sotsial'no-ekonomichnoyi bezpeky ta vidnovlennya ekonomiky rehioniv Ukrainy. *Visnyk L'vivskoho universytetu. Seriya ekonomichna*. 2023. Vypusk 64. S. 33–44. URL: https://www.researchgate.net/profile/Olha-Hrynkevych-2/publication/377377446_INVESTMENTS_IN_THE_SYSTEM_OF_SOCIAL_AND_ECONOMIC_SECURITY_FACTORS_AND_RECOVERY_OF_THE_UKRAINE_REGION_ECONOMIES/links/65c15cbe1bed776ae3326528/INVESTMENTS-IN-THE-SYSTEM-OF-SOCIAL-AND-ECONOMIC-SECURITY-FACTORS-AND-RECOVERY-OF-THE-UKRAINE-REGION-ECONOMIES.pdf. (15 lyutoho 2024 r.). [Hrynkevich O., Bunyak V., Kvak S., Hrynkevich V. Investments in the system of factors of social and economic security and recovery of the economy of the regions of Ukraine. *Bulletin of Lviv University. The series is economical*. 2023. Issue 64. P. 33–44. URL: https://www.researchgate.net/profile/Olha-Hrynkevych-2/publication/377377446_INVESTMENTS_IN_THE_SYSTEM_OF_SOCIAL_AND_ECONOMIC_SECURITY_FACTORS_AND_RECOVERY_OF_THE_UKRAINE_REGION_ECONOMIES/links/65c15cbe1bed776ae3326528/INVESTMENTS-IN-THE-SYSTEM-OF-SOCIAL-AND-ECONOMIC-SECURITY-FACTORS-AND-RECOVERY-OF-THE-UKRAINE-REGION-ECONOMIES.pdf (accessed February 17, 2024)]. [In Ukrainian].

3. Дмитрів В. І. Вплив повномасштабної війни на економіку України. *Восьмі Всеукраїнські наукові читання пам'яті С. І. Юрія: збірник наукових праць (м. Тернопіль, 15 листопада 2022 р.)*. 2022. С. 67–72. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/46218/1/%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B2%20%D0%92.pdf> (дата звернення: 18.02.2024).

Dmytriv V. I. (2022). Vplyv povnomasshtabnoyi viyny na ekonomiku Ukrainy. *Vos'mi Vseukrayins'ki naukovi chytannya pam'yati S. I. Yuriya: zbirnyk naukovykh prats' (m. Ternopil', 15 lystopada 2022 roku)*, 67-72. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/46218/1/%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B2%20%D0%92.pdf> (data zvernennya 18 lyutoho 2024 r.). [Dmytriv V. I. (2022). The impact of a full-scale war on the economy of Ukraine. Eighth All-Ukrainian scientific readings in memory of S. I. Yuriy: a collection of scientific works (Ternopil, November 15, 2022), 67-72. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/46218/1/%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B2%20%D0%92.pdf> (access date February 18, 2024)]. [In Ukrainian].

4. Потреби України в зовнішньому фінансуванні у 2024 р. вищі за очікувані на \$3 млрд. *Inrerfax – Україна*. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/940699.html> (дата звернення: 18.02.2024).

Potreby Ukrainy v zovnishn'omu finansuvanni u 2024 r. vyshchi za ochikuvani na \$3 mlrd. Inrerfax – Ukrainyina. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/940699.html> (data zvernennya 18 lyutoho 2024 r.). [Ukraine's external financing needs in 2024 are higher than expected by \$3 billion. Inrerfax – Ukraine. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/940699.html> (access date February 18, 2024)]. [In Ukrainian].

5. Потреби України на відновлення та відбудову оцінюються у 349 мільярдів доларів США. *The World bank*. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2022/09/09/ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-estimated-349-billion> (дата звернення: 19.02.2024).

Potreby Ukrainy na vidnovlennya ta vidbudovu otsynuyut'sya u 349 mil'yardiv dolariv SSHA. The Worldbank. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2022/09/09/ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-estimated-349-billion> (data zvernennya 19 lyutoho 2024 r.). [Ukraine's needs for recovery and reconstruction are estimated at 349 billion US dollars. The World bank. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2022/09/09/ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-estimated-349-billion> (accessed February 19, 2024)]. [In Ukrainian].

6. Богдан Т. Військово-економічна допомога Заходу: підтримувальна терапія за дефіциту ліків. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/economics/2023/07/26/567143_viyskovoekonomichna_dopomoga.html (дата звернення: 19.02.2024).

Bohdan T. Viys'kovo-ekonomichna dopomoha Zakhodu: pidtrymuval'na terapiya za defitsytu likiv. LB.ua. URL: https://lb.ua/economics/2023/07/26/567143_viyskovoekonomichna_dopomoga.html (data zvernennya 19 lyutoho 2024 r.). [Bohdan T. Military and economic aid to the West: maintenance therapy for drug shortages. LB.ua. URL: https://lb.ua/economics/2023/07/26/567143_viyskovoekonomichna_dopomoga.html (accessed February 19, 2024)]. [In Ukrainian].

https://lb.ua/economics/2023/07/26/567143_viyskovoekonomichna_dopomoga.html (access date February 19, 2024)]. [In Ukrainian].

7. Дубровенко А. Два роки війни – які збитки України від вторгнення РФ та рейтинг найбільш постраждалих областей. *Новини Live*. URL: <https://fin.novyny.live/dva-roki-viini-iaki-zbitki-ukrayini-vid-vtorgnennia-rf-ta-reiting-naibilsh-postrazhdalikh-oblastei-154222.html> (дата звернення: 19.02.2024).

Dubrovenko A. Dva roky viyny – yaki zbitky Ukrayiny vid vtornhennya RF ta reytynh naybil'sh postrazhdalykh oblastey. *Novyny Live*. URL: <https://fin.novyny.live/dva-roki-viini-iaki-zbitki-ukrayini-vid-vtorgnennia-rf-ta-reiting-naibilsh-postrazhdalikh-oblastei-154222.html> (data zvernennya 19 lyutoho 2024 r.). [Dubrovenko A. Two years of war what are the losses of Ukraine from the invasion of the Russian Federation and the rating of the most affected regions. *News Live*. URL: <https://fin.novyny.live/dva-roki-viini-iaki-zbitki-ukrayini-vid-vtorgnennia-rf-ta-reiting-naibilsh-postrazhdalikh-oblastei-154222.html> (access date February 19, 2024). [In Ukrainian].

8. План відновлення України. *Відновлення України*. URL: <https://recovery.gov.ua/> (дата звернення: 19.02.2024).

Plan vidnovlennya Ukrayiny. *Vidnovlennya Ukrayiny*. URL: <https://recovery.gov.ua/> (data zvernennya 19 lyutoho 2024 r.). [Ukraine recovery plan. *Restoration of Ukraine*. URL: <https://recovery.gov.ua/> (access date February 19, 2024)]. [In Ukrainian].

9. Україна ставить мету наростити доларовий ВВП у 6,2 раза за десять років – конференція у Лондоні. *Українська правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/06/21/701428/> (дата звернення: 22.02.2024).

Ukrayina stavyt' metu narostyty dolarovyy VVP u 6,2 raza za desyat' rokiv – konferentsiya u Londoni. *Ukrayins'ka pravda*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/06/21/701428/> (data zvernennya 22 lyutoho 2024 r.). [Ukraine aims to increase the dollar GDP by 6.2 times in ten years – conference in London. *Ukrainian Pravda*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/06/21/701428/> (access date February 22, 2024)]. [In Ukrainian].

10. Електроенергетика України: стан і перспективи. *YC market*. URL: <https://blog.youcontrol.market/ieliektroienierghietika-ukrayini-stand-i-pierspiektivi/#%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96-%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0-%D1%82%D0%B0-%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96> (дата звернення: 25.02.2024).

Elektroenerhetyka Ukrayiny: stan i perspektyvy. *YC market*. URL: <https://blog.youcontrol.market/ieliektroienierghietika-ukrayini-stand-i-pierspiektivi/#%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96-%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0-%D1%82%D0%B0-%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96> (data zvernennya 25 lyutoho 2024 r.). [Electric power industry of Ukraine: state and prospects. *YC market*. URL: <https://blog.youcontrol.market/ieliektroienierghietika-ukrayini-stand-i-pierspiektivi/#%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96-%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0-%D1%82%D0%B0-%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96> (date of application February 25, 2024)]. [In Ukrainian].

11. Демченко Я. Як війна в Україні вплинула на перерозподіл енергоресурсів у світі. *Українська правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/12/13/707667> (дата звернення: 25.02.2024).

Demchenko YA. Yak viyna v Ukrayini vplynula na pererozpodil enerhoresursiv u sviti. *Ukrayins'ka pravda*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/12/13/707667> (data zvernennya 25 lyutoho 2024 r.). [Demchenko Ya. How the war in Ukraine affected the redistribution of energy resources in the world. *Ukrainian Pravda*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/12/13/707667> (access date February 25, 2024)]. [In Ukrainian].